

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

DECIZIE

cu privire la admiterea recursului depus de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă,

în cauza de contencios administrativ la cererea de chemare în judecată depusă de Svetlana Bolgar, în interesele copilului minor xxxxx împotriva Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă și Ministerului Muncii și Protecției Sociale, privind obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil, împotriva deciziei din 28 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău

(Dosarul nr. 3ra-1112/23

NR. PIGD 2-20162272-01-3ra-16112023)

Motivarea insuficientă a hotărârii privind determinarea gradului de dizabilitate. Omiterea de a analiza argumentele esențiale invocate de recurentă în raport cu normele imperative și cadrul legal aplicabil. La determinarea dizabilității la copii în vârstă până la 18 ani, CNDDCM se conduce de Lista bolilor și stărilor patologice pentru determinarea dizabilității la copii în vârstă de până la 18 ani (ordinul MMPSF, MS și ME nr. 13/71/41 din 28.01.2013P). Principiul cercetării din oficiu a stărilor de fapt constituie esența controlului judecătoresc al activității administrative.

Judecătoria Chișinău, sediul Râșcani (V. Dodon)

Curtea de Apel Chișinău (V. Negru, I. Dutca, E. Palanciuc)

05 noiembrie 2025

Textul corespunde originalului

Examinând în lipsa părților recursul depus de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă,

Curtea Supremă de Justiție, în completul compus din:

Stela Procopciuc, *Președinte,*

Oxana Parfeni

Diana Stănilă, *judecători,*

constată următoarele:

ÎN FAPT

1. La 18 decembrie 2020 Svetlana Bolgar, în interesele copilului minor xxxxx, a depus cerere de chemare în judecată împotriva Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă și Ministerului Muncii și Protecției Sociale, privind anularea deciziei nr. 3 din 21 septembrie 2020 a Serviciului de control al determinării gradului de dizabilitate al Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, prin care xxxxx a fost confirmat în gradul de dizabilitate xxxxx pentru perioada de la 01 septembrie 2020 până la 15 aprilie 2029, decizia Comisiei de litigii de pe lângă Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale din 11 noiembrie 2020 adoptată în procedura prealabilă și certificatul de încadrare în grad de xxxxx nr. C963529401708, cu obligarea Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă în emiterea actului administrativ individual favorabil privind confirmarea lui xxxxx în gradul de dizabilitate xxxxx de la 01 septembrie 2020 și eliberarea certificatului de încadrare în grad de dizabilitate corespunzător.

2. În motivarea acțiunii reclamanta Svetlana Bolgar a indicat că este mama minorului xxxxx, născut la xxxxx, cu o anomalie congenitală, xxxxx fapt ce a determinat încadrarea într-un anumit grad de dizabilitate.

3. Conform certificatului de dizabilitate și capacitate de muncă seria CN nr. 143027 eliberat de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă Comrat, minorul xxxxx, conform raportului nr. 1242 din 10 februarie 2014, a fost încadrat în grad de dizabilitate xxxxx, iar cauza dizabilității a fost stabilită invalid din copilărie, gradul de dizabilitate a fost stabilit pentru perioada de la 10 august 2014 până la 01 septembrie 2016.

4. Iar, conform certificatului de dizabilitate și capacitate de muncă seria CN nr. 216975 eliberat de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă Comrat, minorul xxxxx, conform raportului nr. 1130 din 07 septembrie 2016, a fost încadrat în grad de dizabilitate xxxxx, iar cauza dizabilității a fost stabilită afecțiune congenitală, gradul de dizabilitate a fost stabilit pentru perioada de la 07 august 2016 până la 01 septembrie 2018.

5. Conform certificatului de dizabilitate și capacitate de muncă nr. C963529401708, eliberat de CNDDCM (Echipa copii nr. 3), minorul xxxxx, conform raportului nr. 397/2 din 18 septembrie 2018, a fost încadrat în grad de dizabilitate xxxxx, iar cauza dizabilității a

fost stabilită afecțiune congenitală sau din copilărie, gradul de dizabilitate a fost stabilit pentru perioada de la 01 septembrie 2018 până la 01 septembrie 2020.

6. Iar, conform certificatului de încadrare în grad de dizabilitate nr. C963529401708, eliberat de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă (Echipa copii nr. 3), minorul xxxxx, conform raportului nr. 1095 din 25 august 2020, a fost încadrat în grad de dizabilitate xxxxx, iar cauza dizabilității a fost stabilită afecțiune congenitală sau din copilărie, gradul de dizabilitate a fost stabilit pentru perioada de la 01 septembrie 2020 până la 15 aprilie 2029.

7. În acest context, comunică reclamanta că, nefiind de acord cu schimbarea gradului de dizabilitate a fiului său din xxxxx în xxxxx, la 10 septembrie 2020 a contestat decizia Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă. Iar, prin decizia privind controlul determinării gradului de dizabilitate nr. din 21 septembrie 2020 a Serviciului de control al determinării gradului de dizabilitate nr. 3 s-a decis confirmarea gradului de dizabilitate xxxxx la minorul xxxxx.

8. Indică reclamanta că, decizia din 21 septembrie 2020 a fost contestată la 12 octombrie 2020 la Comisia de litigii de pe lângă Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. Însă, prin decizia Comisiei de litigii de pe lângă Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale nr. 8 din 16 noiembrie 2020, s-a decis respingerea contestației ca fiind neîntemeiată. În motivarea deciziei s-a indicat că conform actelor prezentate și a criteriilor de determinare a dizabilității și a capacității de muncă la persoanele adulte, aprobate prin ordinul comun al Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale și Ministerul Economiei nr. 12/70 din 28 ianuarie 2013, deficiențele funcțional-structurale corespund gradului accentuat de dizabilitate.

9. Reclamanta nu este de acord cu deciziile Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, prin care a fost schimbat gradul de dizabilitate din xxxxx în xxxxx, considerându-le că sunt nemotivate și nu corespund rigorilor prevederilor art. 14 din Legea nr. 60 din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, Regulamentului privind funcționarea Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, p. 3 din Instrucțiunea privind determinarea gradului de dizabilitate și că se lezează și se aduc atingeri drepturilor și libertăților stabilite de lege ale fiului său xxxxx. Or, fiul său s-a născut cu o maladie congenitală, anomalie ce poartă denumirea de xxxxx, anomalie manifestată printr-un xxxxx. Diagnoza nu se schimbă, nu se tratează (xxxxx), dar pe măsura în care copilul crește, restricțiile condiționate de această anomalie nu dispar, dar, dimpotrivă, devin și mai sesizabile, iar în primii ani de viață când copilul nu poate xxxx și nu-și folosește xxxxx la capacitate maximă, el nu realizează dizabilitatea de care suferă, nu sesizează lucrurile pe care ar putea să le facă alții, dar pe care el nu le poate face. Iar, până în anul 2014 părinții nu cunoșteau despre faptul că copilul poate fi încadrat în grad de dizabilitate și beneficia de protecție socială sporită. În anul 2014 după examinarea copilului în comisie s-a decis că potrivit prevederilor legale, diagnoza stabilită permite încadrarea lui în gradul de dizabilitate xxxxx.

10. Susține reclamanta, că din 2014 până în 2020 în timpul reexaminărilor nu s-a schimbat nimic, nici diagnoza nu s-a schimbat și nici Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă nu și-a revizuit decizia, menținând de fiecare dată gradul xxxxx. Or, în anul 2020 Echipa 3 pentru determinarea gradului de dizabilitate la copii a Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă în data de 25 august 2020 a schimbat încadrarea gradului de dizabilitate a minorului din xxxxx în xxxxx.

11. Astfel, reclamanta afirmă că, afecțiunea congenitală de care suferă fiul său, pe măsură în care crește devine tot mai sesizabilă și îi afectează și mai mult stilul de viață, abilitățile de autoîngrijire, reușita la învățătură, relațiile cu prietenii, integrarea în societate, etc.

12. Totodată, reclamanta subliniază, că în decizia Comisiei de litigii se face referință la ordinul nr.12/70 din 28 ianuarie 2013, indicând că deficiențele funcțional structurale corespund gradului xxxxx de dizabilitate. Însă, ordinul comun al MMPSF, MS, ME nr. 13/71/41 din 28 ianuarie 2013 nu conține un capitol cu boli funcțional-structurale, nu este clar de ce diagnoza lui xxxxx a fost apreciată drept boală funcțională. Or, conform diagnozei stabilite la naștere, xxxxx suferă de xxxxx. Iar, conform ordinului invocat, în pct. pct. 154, 196, 176 starea de sănătate a copilului ar putea fi încadrată în grad de dizabilitate xxxxx, însă CDDCM nu face referință la aceste aspecte.

POZIȚIA PRIMEI INSTANȚE

13. Prin hotărârea din 04 iulie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani s-au anulat decizia nr. 3 din 21 septembrie 2020 a Serviciului de control al determinării gradului de dizabilitate al Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă, prin care xxxxx a fost confirmat în gradul de dizabilitate xxxxx pentru perioada de la 01 septembrie 2020 până la 15 aprilie 2029, decizia Comisiei de litigii de pe lângă Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale din 11 noiembrie 2020 adoptată în procedura prealabilă și certificatul de încadrare în grad de dizabilitate seria nr. C963529401708.

14. S-a obligat Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă să emită actul administrativ individual favorabil privind confirmarea lui xxxxx în gradul de dizabilitate xxxxx de la 01 septembrie 2020, cu eliberarea certificatului de încadrare în grad de dizabilitate corespunzător.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE APEL

15. Nefiind de acord cu hotărârea din 04 iulie 2022 a Judecătoriei Chișinău, sediul Râșcani, la 14 iulie 2022, în termenul prevăzut de lege, Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă a contestat-o cu apel.

POZIȚIA INSTANȚEI DE APEL

16. Prin decizia din 28 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău a fost respins apelul declarat de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă și a fost menținută hotărârea din 04 iulie 2022 a Judecătorei Chișinău, sediul Râșcani.

EXERCITAREA CĂII DE ATAC ÎN ORDINE DE RECURS

17. La 14 iulie 2023 Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă a declarat recurs împotriva deciziei din 28 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, iar la 01 decembrie 2023 a prezentat motivarea recursului, solicitând casarea deciziei instanței de apel și a hotărârii primei instanțe cu emiterea unei noi hotărâri de respingere a acțiunii.

18. În motivarea recursului s-a invocat interpretarea eronată a normelor de drept material de către instanțele de judecată, concluziile instanțelor venind în contradicție cu circumstanțele cauzei.

19. Recurentul susține că, instanțele inferioare, contrar normelor legale, confundând sintagmele „membru-mână sau picior” cu „falangă - un fragment al degetului mâinii sau piciorului ”, substituind atribuțiile Consiliului, adică a experților cu o pregătire atât medicală cât și psihopedagogică avansată, au stabilit un alt grad de dizabilitate și pentru o altă perioadă, ceea ce duce la prejudicierea neargumentată a bugetului statului, iar deciziile în cauză vor fi apreciate ca precedent.

20. Menționează, că determinarea gradului de dizabilitate se efectuează de către Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă prin intermediul structurilor sale, unde se întocmește un chestionar de evaluare a capacităților și performanțelor copiilor în activități și participare. Ulterior, în baza criteriilor aprobate și documentației medicale (Formularul 088/e), care conține inclusiv date privind starea de sănătate a persoanei și, în temeiul deficiențelor funcționale individuale, provocate de afecțiuni, traume, care duc la limitări de activitate și restricții de participare, exprimate în raport cu funcționarea psihosocială corespunzătoare vârstei, în cazul copiilor în vârstă de până la 18 ani, se determină gradul de dizabilitate a persoanei.

21. Consideră că în urma examinării dosarului minorului xxxxx, echipa de experți pentru evaluarea gradului de dizabilitate, în baza legislației în vigoare, a actelor normative, a apreciat corect gradul xxxxx de dizabilitate până la 18 ani.

22. Susține că instanța greșit interpretează lipsa unui xxxxx cu lipsa unui xxxxx), substituind aceste noțiuni pentru a fi aplicabil p. 154 din Lista bolilor și stărilor patologice pentru determinarea dizabilității la copii în vârstă de până la 18 ani, aprobat prin ordinul MMPSF, MS și ME nr. 13/71/41 din 28.01.2013. Recurentul consideră că, în cazul dat, nu este aplicabil p. 154 din aceeași listă, „Afecțiuni dobândite cu dereglare ireversibilă a funcției aparatului osteoarticular, lipsa unui membru sau a unui segment a acestuia, care duc la dezadaptare socială.

23. Doar acest argument, că minorul xxxx a fost încadrat anterior (până în anul 2020) în grad sever de dizabilitate, nu poate servi drept temei pentru încadrare în grad de dizabilitate xxxxx și în septembrie 2020.

24. La 04 decembrie 2023 Curtea Supremă de Justiție a expediat în adresa părților copia recursului, cu înștiințarea posibilității depunerii referinței, însă acestea nu și-au valorificat dreptul procedural respectiv și nu au depus referință

LEGISLAȚIA RELEVANTĂ

25. Art. 22 alin. (1) din Codul administrativ prevede următoarele:

„Autoritățile publice și instanțele de judecată competente cercetează starea de fapt din oficiu. Acestea stabilesc felul și volumul cercetărilor și nu sunt legate nici de expunerile participanților, nici de cererile lor de reclamare a probelor.”

26. Art. 193 alin. (3) și (3¹) din Codul administrativ stabilește că:

„Curtea Supremă de Justiție examinează acțiunile în contencios administrativ și cererile de recurs în complete din 3 judecători. În scopul uniformizării practicii judecătorești, completul din 3 judecători poate decide, prin vot unanim, că recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 5 judecători, iar completul din 5 judecători poate decide, prin vot unanim, că recursul considerat admisibil să fie examinat de un complet din 9 judecători.”

27. Art. 195 din Codul administrativ:

„Procedura acțiunii în contenciosul administrativ se desfășoară conform prevederilor prezentului cod. Suplimentar se aplică corespunzător prevederile Codului de procedura civilă, cu excepția art.169–171.”

28. Art. 219 alin. (1) din Codul administrativ

„Instanța de judecată este obligată să cerceteze starea de fapt din oficiu în baza tuturor probelor legal admisibile, nefiind legată nici de declarațiile făcute, nici de cererile de solicitare a probelor înaintate de participanți

29. Art. 244 alin. (1) din Codul administrativ

„Hotărârile curții de apel că instanța de fond, precum și deciziile instanței de apel pot fi contestate cu recurs. Pentru procedura de recurs se aplică corespunzător prevederile cap. III din cartea a treia, dacă din prevederile prezentului capitol nu rezultă altceva.”

30. Art.245 din Codul administrativ:

„Recursul se depune la Curtea Supremă de Justiție în termen de două luni de la pronunțarea hotărârii sau a deciziei motivate, dacă legea nu stabilește un alt termen.”

31. Art. 445¹ alin. (1), lit. b) din Codul administrativ:

„Recursul este admis dacă prin admiterea recursului, se schimbă sau se consolidează jurisprudența Curții Supreme de Justiție”

32. Art. 247 din Codul administrativ:

„Recursul considerat admisibil se examinează fără înștiințarea și audierea participanților la proces, cu excepția recursului în care se invocă întemeiat art. 245¹ alin.(1) lit. b) și d). Completul poate decide și în alte cazuri invitarea participanților în ședință pentru a se pronunța cu privire la recursul considerat admisibil.”

33. Art. 248 alin. (1) lit. d) din Codul administrativ:

„În urma examinării recursului, Curtea Supremă de Justiție adoptă una dintre următoarele decizii: admite recursul, casează integral decizia instanței de apel și trimite cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.”

MOTIVAREA INSTANȚEI

34. Referitor la termenul de declarare a recursului, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție atestă că, Curtea de Apel Chișinău a pronunțat dispozitivul deciziei la 13 iunie 2023 și la 13 septembrie 2023 decizia motivată a fost notificată recurentului (f.d. 167) prin poșta electronică. Prin urmare, recursul este în termen.

35. În speță, completul de judecată nu a considerat oportun de a cita participanții la proces și reprezentanții acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele invocate în recurs, deoarece criticele autorității recurente au fost expuse cu suficientă claritate, iar intimatul și reprezentantul acestuia nu au depus diligență și nu au prezentat instanței de recurs opinia asupra recursului înaintat de către Casa Națională de Asigurări Sociale.

36. Studiind materialele dosarului, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră recursul declarat de către Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă este întemeiat și care urmează a fi admis, cu casarea deciziei instanței de apel și remiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel.

37. Recapitulând esența litigiului, în scopul verificării aplicării corecte a dreptului material și procedural, instanța de recurs reține starea de fapt constatată de instanțe și confirmată de părți.

38. Potrivit certificatului de naștere seria xxxxx, xxxxx s-a născut la data de xxxxx

39. Conform formularului F-088, lui xxxx i-a fost stabilită următoarea diagnoză: anomalii congenitale – xxxx.

40. Potrivit certificatului de dizabilitate și capacitate de muncă seria CN nr. 143027, în baza Raportului nr. 1242 din 10 septembrie 2014, minorul xxxxx a fost încadrat în gradul de dizabilitate xxxxx, cauza fiind stabilită ca invaliditate din copilărie. Gradul de dizabilitate a fost determinat pentru perioada 10.08.2014–01.09.2016.

41. Ulterior, conform certificatului de dizabilitate și capacitate de muncă seria CN nr. 216975, eliberat în baza Raportului nr. 1131 din 07 septembrie 2016, aceluiași minor i s-a confirmat gradul de dizabilitate xxxxx, cauza fiind o afecțiune congenitală, valabil pentru perioada 07.08.2016–01.09.2018.

42. De asemenea, conform certificatului de încadrare în grad de dizabilitate seria AA nr. 012147, eliberat de Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă (CNDDCM) la 18 septembrie 2018, în baza Raportului nr. 397/2,

minorul xxxxx a fost încadrat în gradul de dizabilitate xxxx, având drept cauză o afecțiune congenitală, pentru perioada 01.09.2018–01.09.2020.

43. Iar, în baza certificatului de încadrare în grad de dizabilitate seria/nr. C963529101708, eliberat de CNDDCM (Echipa copii nr. 3), în temeiul Raportului nr. 1095 din 25 august 2020, minorul xxxx a fost încadrat în gradul de dizabilitate xxxxx, cauza fiind afecțiune congenitală sau din copilărie, pentru perioada 01.09.2020–15.04.2029.

44. Nefiind de acord cu modificarea gradului de dizabilitate a fiului său, Svetlana Bolgar, mama minorului, a contestat la data de 10 septembrie 2020 decizia Echipei nr. 3 pentru copii a CNDDCM.

45. Prin decizia CNDDCM privind controlul determinării gradului de dizabilitate nr. 3 din 10 septembrie 2020, s-a confirmat gradul de dizabilitate xxxxx.

46. La 12 octombrie 2020, Svetlana Bolgar, acționând în interesul fiului său, a depus contestația nr. 112, solicitând reexaminarea deciziei în cadrul Comisiei de litigii a Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale. La contestație au fost anexate copiile actelor justificative – certificatul de dizabilitate, certificatul de naștere, certificatul de invaliditate, hotărârea Comisiei de litigii, concluzia medicului ortoped și investigațiile radiologice.

47. Comisia de litigii, examinând contestația nr. 112 din 12 octombrie 2020, a respins-o ca neîntemeiată, argumentând că, potrivit actelor medicale și criteriilor de determinare a dizabilității la copii, deficiențele funcționale și structurale constatate corespund gradului accentuat de dizabilitate.

48. Nefiind de acord cu această soluție, Svetlana Bolgar a intentat acțiune în instanță, solicitând anularea actelor administrative defavorabile și emiterea unui act administrativ favorabil.

49. Prima instanță a admis acțiunea, iar instanța de apel a menținut hotărârea, reținând că xxxxx s-a născut cu o anomalie congenitală care, potrivit Ordinului nr. 64/317 din 30 aprilie 2015, se încadrează în gradul de dizabilitate xxxxx. Instanța de apel a mai reținut că autoritatea trebuia să confirme acest grad fără termen de reexpertizare, în conformitate cu „Lista dizabilităților care afectează ireversibil starea de sănătate și funcționarea copiilor...”, aprobată prin Ordinul nr. 64/311 din 30 aprilie 2015, încadrând cazul la Capitolul XV, pct. 2 – Malformații congenitale, deformații și anomalii cromozomiale.

50. Completul de judecată al CSJ, analizând materialele dosarului în coraport cu normele juridice ce guvernează raportul juridic litigios, ajunge la concluzia că soluția instanței de apel este pripită și rezultă din nedeterminarea exactă a naturii juridice a litigiului, criteriu care presupune, prin sine, lămurirea completă și certă a situației de fapt sub toate aspectele.

51. În continuare, instanța de recurs reține pct. 3 al Instrucțiunii privind determinarea gradului de dizabilitate Anexa nr.3, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 357 din 18 aprilie 2018, potrivit căruia în procesul de determinare a gradului de dizabilitate, persoanele responsabile analizează documentația din dosarul persoanei, care

conține inclusiv date privind starea de sănătate a persoanei și gravitatea deficiențelor funcționale individuale provocate de afecțiuni, traume, care duc la limitări de activitate și restricții de participare exprimate în raport cu funcționarea psihosocială corespunzătoare vârstei, în cazul copiilor în vârstă de până la 18 ani, și solicitarea socioprofesională, în cazul adulților în vârstă aptă de muncă.

52. În corespundere cu pct. 24 subpct. 1) și 2) al aceleiași Instrucțiuni, dizabilitatea la copiii în vârstă de până la 18 ani se determină pornind de la gravitatea deficiențelor funcționale individuale provocate de afecțiuni, defecte, traume care duc la limitări de activitate și restricții de participare exprimate în raport cu funcționarea psihosocială corespunzătoare vârstei și este de trei grade – severă, accentuată și medie:

1) dizabilitatea severă se acordă copiilor care au, în raport cu vârsta, capacitatea de autoîngrijire încă neformată sau pierdută, respectiv un grad ridicat de dependență fizică sau psihică. Autonomia persoanei este foarte scăzută din cauza limitării severe în activitate. Copilul necesită îngrijire și/sau supraveghere permanentă din partea unei alte persoane;

2) dizabilitatea accentuată se acordă copiilor la care incapacitatea de a desfășura activități potrivit rolului social corespunzător dezvoltării și vârstei se datorează unor limitări funcționale motorii, senzoriale, neuropsihice sau metabolice importante, rezultate din afecțiuni severe, în stadii înaintate, cu complicații ale unor organe și sisteme;

53. Conform prevederilor pct. 25 al Instrucțiunii indicate, criteriile de determinare a gradului de dizabilitate la copiii în vârstă de până la 18 ani se elaborează de către Consiliu și se aprobă printr-un ordin comun al ministrului sănătății, muncii și protecției sociale și ministrului educației, culturii și cercetării.

54. Instanța de recurs constată că argumentarea instanței de apel este incompletă, întrucât aceasta s-a raportat exclusiv la caracterul medical al afecțiunii și la prevederile Ordinului nr. 64/311/2015, fără a corela constatările sale cu criteriile obligatorii și cumulative stabilite prin Ordinul nr. 13/71/41 din 28 ianuarie 2013, care reprezintă cadrul normativ principal în materia determinării gradului de dizabilitate la copiii în vârstă de până la 18 ani și conține Lista bolilor și stărilor patologice pentru determinarea dizabilității la această categorie de vârstă.

55. Potrivit punctului 154 din Lista menționată, prevede că „afecțiunile dobândite cu dereglare ireversibilă a funcției aparatului osteoarticular, lipsa unui membru sau segment al acestuia, care duce la dezadaptare socială” pot justifica încadrarea într-un grad sever de dizabilitate.

56. Astfel, pentru ca o afecțiune congenitală ireversibilă să fie încadrată în grad sever, trebuie demonstrat că aceasta afectează întregul sistem osteoarticular, provoacă xxxxx și conduce inevitabil la dezadaptare socială.

57. Aceste deziderate, respectiv condițiile pentru încadrarea în grad sever de dizabilitate, rezultă și din dispozițiile art. 15 din Legea nr. 60 din 30 martie 2012 privind incluziunea socială a persoanelor cu dizabilități, potrivit cărora gradul de dizabilitate *severă* se acordă copiilor care, în raport cu vârsta, au capacitatea de autoîngrijire neformată sau pierdută, prezentând un grad ridicat de dependență fizică ori psihică.

Autonomia unei astfel de persoane este foarte scăzută, ca urmare a limitărilor severe în activitate, copilul necesitând îngrijire și supraveghere permanentă din partea unei alte persoane.

58. Totodată, gradul de dizabilitate *accentuată* se stabilește pentru copiii la care incapacitatea de a desfășura activități corespunzătoare vârstei și rolului social derivă din limitări funcționale importante – motorii, senzoriale, neuropsihice sau metabolice – cauzate de afecțiuni severe în stadii înaintate, complicate prin afectarea diferitelor aparate și sisteme.

59. Deci, gradul de dizabilitate la copiii în vârstă de până la 18 ani se determină pornind de la -1) gravitatea deficiențelor funcționale individuale provocate de afecțiuni, malformații congenitale, defecte sau traume, care conduc la limitări de activitate și -2) restricții de participare, exprimate prin capacitatea și performanțele copiilor în activități, în raport cu nivelul de funcționare psihosocială corespunzător vârstei.

60. Aceste dispoziții legale conturează în mod clar criteriile generale pentru determinarea gradului de dizabilitate la copii, accentuând necesitatea evaluării nivelului de autonomie, a gradului de dependență și a capacității de participare la viața socială, în raport cu vârsta și stadiul de dezvoltare.

61. Totodată, conform ordinului Ordinul nr. 13/71/41 din 28.01.2013, în procesul de determinare a dizabilității la copiii în vârstă de până la 18 ani, CNDDCM, pe lângă faptul că trebuie să se conducă de Lista bolilor și stărilor patologice pentru determinarea dizabilității la copii în vârstă de până la 18 ani, urmează să aplice și Chestionarul de evaluare a capacităților și performanțelor copiilor în activități și participare, în scopul stabilirii corecte a gradului de limitare funcțională și a gradului de adaptare socială.

62. În consecință, instanța de recurs reține că situația copilului, gradul de dizabilitate și criteriile legale aplicabile nu au fost cercetate în mod suficient de către instanța de apel. Aceasta s-a limitat la evaluarea caracterului și gravității afecțiunii medicale, fără a analiza corespunzător capacitățile și performanțele copilului, gradul de autonomie, adaptarea socială și necesitatea de sprijin permanent, aspecte prevăzute atât de Legea nr. 60/2012, cât și de Ordinul nr. 13/71/41/2013.

63. Din analiza dosarului personal al copilului rezultă că la toate evaluările periodice au fost atașate chestionarele de evaluare, inclusiv cel aferent evaluării actuale realizate de CNDDCM. Acestea conțin informații detaliate privind capacitățile și performanțele copilului, gradul de autonomie, nivelul de adaptare socială și necesitatea de sprijin, aspecte cărora instanța de apel nu le-a acordat nicio apreciere.

64. Instanța de apel nu a analizat dacă gradul de dizabilitate al minorului xxxxx putea fi modificat în funcție de criteriile prevăzute în Instrucțiunea privind determinarea gradului de dizabilitate (Anexa nr. 3, HG nr. 357/2018), inclusiv în raport cu evoluția maladiei.

65. Astfel, beneficiarul a fost încadrat succesiv în grade diferite de dizabilitate :

10.08.2014–01.09.2016 - „xxxxx”

07.08.2016–01.09.2018 - „xxxxx”

01.09.2018–01.09.2020 - „xxxxx”

01.09.2020–15.04.2029 – „xxxxx”,

66. Colegiul reține că instanța de apel nu a determinat circumstanțele și motivele care au stat la baza modificării gradului de dizabilitate pentru perioada ulterioară (ultima), lipsind astfel o evaluare completă a situației. Instanța trebuia să stabilească clar poziția autorității de identificare a modificărilor intervenite actualmente față de evaluarea anterioară și impactul acestora asupra gradului de dizabilitate, pentru a fundamenta temeinic menținerea sau schimbarea acestuia.

67. Sub acest aspect, instanțele inferioare, examinând litigiul dedus judecătii, au admis acțiunea reclamantei fără a analiza în mod corespunzător documentația medicală și funcțională din dosar, contrar prevederilor legale citate. Aceste documente conțin date esențiale privind starea de sănătate a copilului, gravitatea deficiențelor funcționale, limitările de activitate și restricțiile de participare, raportate la nivelul de funcționare psihosocială adecvat vârstei.

68. Prin urmare, instanța de apel nu a verificat dacă, în mod concret, afecțiunea medicală a copilului generează efecte funcționale și sociale care să justifice încadrarea în gradul xxxxx de dizabilitate, prin evaluarea impactului asupra capacității de participare la viața socială, asupra nivelului de autonomie și asupra posibilității de integrare. Totodată, nu a stabilit dacă efectele maladiei determină dezadaptarea socială a copilului.

69. În plus, instanța de apel nu a motivat în mod temeinic modul în care a apreciat că schimbarea gradului de dizabilitate din xxxxx în xxxxx ar fi fost nejustificată. Aceasta s-a limitat la simpla constatare a diagnosticului medical și la indicarea punctului corespunzător din Lista bolilor, fără a analiza efectiv capacitățile și performanțele copilului, gradul de autonomie, nivelul de adaptare socială și consecințele funcționale ale afecțiunii.

70. Instanța de recurs reține că nu este suficientă simpla constatare a lipsei de motivare a modificării gradului de dizabilitate. Instanța de apel avea obligația să cerceteze din oficiu circumstanțele de fapt și de drept care au condus la schimbarea gradului de dizabilitate al copilului, în scopul stabilirii situației reale la momentul respectiv.

71. În concret, instanța de apel nu a solicitat explicații autorității competente cu privire la criteriile și motivele care au stat la baza deciziei din anul 2020 de modificare a gradului de dizabilitate din xxxxx în xxxxx, limitându-se doar la verificarea formală a încadrării diagnosticului în Lista bolilor, fără o analiză detaliată a situației individuale a copilului.

72. Instanța de apel nu a elucidat poziția autorității privind modul în care CNDDCM a încadrat maladia copilului într-un anumit punct al Listei bolilor și stărilor patologice, fără a preciza acest punct din Listă, felul și denumirea exactă a bolii corespunzătoare gradului de dizabilitate „xxxxx”.

73. Prin urmare, decizia instanței de apel privind stabilirea gradului de dizabilitate nu a fost temeinică și completă, iar cauza impune rejudecare, cu respectarea tuturor criteriilor legale și metodologice aplicabile, inclusiv evaluarea funcțională și socială a copilului și verificarea motivelor reale ale schimbării gradului de dizabilitate.

74. Instanța de apel urmează să verifice în ce măsură deficiențele copilului afectează comportamentul, autonomia, capacitatea de învățare, comunicare, socializare și adaptare la mediul școlar și familial, dacă minorul este integrabil social, educabil, comunicativ sau complet dependent de sprijinul mamei — pentru a distinge xxxxx de xxxxx.

75. La rejudecare, instanța urmează să administreze toate probele necesare pentru a stabili realul grad de limitare a activității și participării minorului, conform criteriilor prevăzute în Hotărârea Guvernului nr. 357 din 18 aprilie 2018 și să motiveze corespunzător soluția pronunțată.

76. Astfel, instanțele de apel nu a motivat aspectul menționat, iar aceasta poate ridica întrebări cu privire la motivele acestei decizii. În lipsa unei motivări clare, există incertitudini în ceea ce privește raționamentul instanței și modul în care a fost aplicată legea în acest caz. În conexiunea circumstanțelor expuse cu normele legale citate anterior, instanța de recurs ajunge la concluzia că soluția adoptată de către instanța de apel este nemotivată.

77. În context, instanța de recurs remarcă că dreptul la un proces echitabil, garantat de art. 6 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, prezumă dreptul la o hotărâre motivată. Motivarea este o parte a hotărârii în care instanța judecătorească în mod obligatoriu își expune concluziile formulate în privința cauzei deferite spre soluționare. Conform unei jurisprudențe constante degajate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, pronunțarea de către instanțele judecătorești a unor hotărâri motivate constituie una dintre garanțiile dreptului fundamental la un proces echitabil și acesta presupune obligațiunea instanței judecătorești de a se expune în hotărâri asupra tuturor cerințelor acțiunii, precum și, argumentelor invocate de către părți întru admiterea sau respingerea acestora (cauza Garcia Ruiz vs. Spania, hotărârea din 21 ianuarie 1999).

78. Se reține că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, ceea ce, în speță, lipsește. Or, principiul procesului echitabil reclamă că hotărârea să fie motivată, justițiabilul având posibilitatea să cunoască motivele care l-au făcut pe judecător să adopte una sau altă soluție și să le conteste dacă sistemul prevedea o cale de atac împotriva acestei hotărâri, lipsa motivării unei decizii judiciare, pune în pericol dreptul la un proces echitabil (cauza Kaufman vs. Belgia, 1986).

79. Astfel, instanțele judecătorești sunt obligate să-și motiveze soluțiile și concluziile, să furnizeze toate răspunsurile la întrebările care sunt pertinente pentru rezultatul procesului și necesită un răspuns special în hotărâre. În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6§1 din CEDO (cauza Hiro Balani vs. Spania, 1994).

80. Corelând prevederile legale procedurale naționale cu jurisprudența CtEDO referitor la obligația instanțelor naționale de a-și motiva soluțiile, instanța de recurs

conchide că circumstanțele expuse anterior denotă că instanța de apel nu și-a îndeplinit obligațiile. Iar aceasta nu poate echivala decât cu încălcarea dreptului la un proces echitabil al recurente, inclusiv dreptul de acces liber la justiție în raport cu obligația instanței de „a auzi” justițiabilii, garantat de art. 20 din Constituție și art. 6 § 1 din Convenție.

81. Dat fiind faptul că instanța de apel a emis o decizie prematură, dictată de neelucidarea tuturor circumstanțelor pertinente speței, iar lichidarea acestor lacune în cadrul procedurii de examinare în recurs nu este posibilă, completul de judecată al Curții Supreme de Justiție concluzionează necesitatea admiterii recursului depus și casării deciziei instanței de apel cu restituirea cauzei spre rejudecare în aceeași instanță.

82. Ținând cont de cele expuse și în temeiul art. 248, alin. (1), lit. d) din Codul administrativ

COMPLETUL, CU UNANIMITATE DE VOTURI,

Admite recursul declarat de către Consiliul Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă.

Casează integral decizia din 28 iunie 2023 a Curții de Apel Chișinău, în cauza de contencios administrativ la cererea de chemare în judecată depusă de Svetlana Bolgar, în interesele copilului minor xxxxx împotriva Consiliului Național pentru Determinarea Dizabilității și Capacității de Muncă și Ministerului Muncii și Protecției Sociale privind obligarea emiterii actului administrativ individual favorabil, cu remiterea cauzei la rejudecare la Curtea de Apel Centru, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte

Stela Procopciuc

Judecători

Oxana Parfeni

Diana Stănilă